

EDEBİYATA GİRİŞ

EDEBİYAT NEDİR?

Edebiyat, Arapça bir sözcük olan “edep” sözcüğünden türetilmiştir. Türk edebiyatında bu kavram ilk kez Şinasi tarafından günümüzdeki anlamıyla bir sanat türünün adı olarak kullanılmıştır. Şinasi’den önce nazım ve nesir türündeki eserler “şiir” ve “inşa” olarak adlandırılıyordu.

Edebiyat sözcüğünün anlamı TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın.” olarak karşımıza çıkar. Bunun dışında edebiyatın farklı tanımları da vardır:

- ✓ “Edebiyat; malzemesi dil, kaynağı yaşantılar ve hayal gücü olan bir yaratıcılık, başka bir deyişle bir sanat dalıdır.” (Prof. Dr. Gürsel Aytaç)
- ✓ “Dil vasıtası ile insandan insana ve nesilden nesile aktarılan her beşerî ifade edebiyattır.” (Cemil Meriç)
- ✓ “Edebiyat, hakikatlerin hayalle süslenmesidir.” (Hüseyin Nihal Atsız)

EDEBİYATIN BİLİMLERLE VE GÜZEL SANATLARLA İLİŞKİSİ

Edebiyatın Bilimlerle İlişkisi

Edebiyat insanın duygu, düşünce ve hayallerini konu edinir. Bunun içindir ki edebiyat araştırmacılarının insanı ve toplumu değişik yönleriyle incelerken “edebiyat tarihi, psikoloji, sosyoloji, tarih, felsefe” gibi bilim dallarıyla yakın ilişkisi vardır.

Örneğin bir edebiyat araştırmacısı, bir edebî eseri inceleyen yazarın ruh hâlini anlayabilmek için psikolojiden yararlanır. Yine toplumsal bir konuyu ele alırken sosyolojiden, tarihe mal olmuş edebî eserler ve şahsiyetleri araştırırken de tarih biliminden faydalanması doğaldır.

Edebiyatın Güzel Sanatlarla İlişkisi

Güzel sanatlar, insanda heyecan ve hayranlık uyandıran sanatlardır. Bu sanatlar; marangozluk, demircilik gibi el işinden çok ruh ve duyguyu ilgilendiren sanatlardır.

Güzel sanatlar deyince aklımıza insan yaratıcılığı, insanın ilk çağlardan bu yana kendini ifade ettiği, tam yetkinleşemediği dönemlerde; çizgi, boya, kil yoluyla içini döktüğü biçimler, desenler, çeşitli oluşumlar geliyor. Örneğin Rönesans sanatçılarının eserleri, yapılar, anıtlar, köprüler, resimler, şiirler vb. birer sanat eseridir.

GÜZEL SANATLARIN SINIFLANDIRILMASI

Geleneksel sınıflama; güzel sanatları, hitap ettiği duyu organlarına göre sınıflar. Söz gelimi görsel sanatlar (plastik sanatlar); göze ve görmeye dayanan sanatları (resim, heykel, mimari gibi) bir grupta toplar. Fonetik sanatlar, müzik ve edebiyatı; ritmik sanatlar ise hem görme hem de hareketle ilgili olan sinema, opera gibi sanatları kapsamaktadır. Ancak bu sınıflandırmanın ister istemez dışında kalabilen bazı türler de vardır. Söz gelimi karikatür veya seramik gibi.

METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI

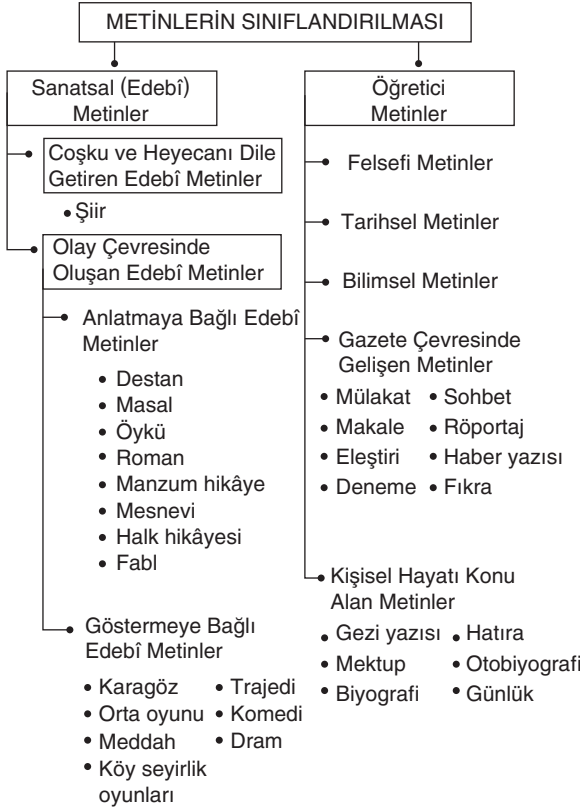
Metinler, temelde insanın kendini ifade etme ihtiyacından doğmuştur. İnsanlar her dönemde duygu ve düşüncelerini anlatma ihtiyacı hissetmiştir ve bu anlatma işini daha çok sözle ya da yazıyla yapmışlardır. Bu açıdan anlatım, genel olarak sözlü ve yazılı anlatım biçiminde iki gruba ayrılabilir.

Örneğin deneme, makale, sohbet, mektup, öykü ve roman gibi metin türlerinde yazılı anlatım; münazara, açık oturum ve konferans gibi etkinliklerde sözlü anlatım kullanılır.

Bir yazıyı şekil, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütününe **metin** denir. İnsanlarda zevk uyandırmak ve onları etkilemek için ortaya konan yazılara ise **edebî metin** denir.

Zamanla bilimin, edebiyatın gelişmesi ve buna bağlı olarak farklı alanlarda metinlerin yazılması, metinlerin sınıflandırılması ihtiyacını doğurmuştur.

Metinler anlatım türlerine, kullanılan dilin işlevine, yazılış amaçlarına, gerçeklikle ilişkilerine göre gruplandırılabilir. Buna göre metinler genel olarak “öğretici metinler” ve “sanatsal (kurmaca) metinler” olarak ikiye ayrılır.

Öğretici Metinlerin Özellikleri

- ✓ Açıklamak, bilgi vermek, öğretmek amacıyla yazılır.
- ✓ Günlük yaşantılar, tarihî olaylar ve bilimsel gerçekler ele alınır.
- ✓ Konuyla ilgili duygu ve düşünceler; kısa, kesin ifadelerle dile getirilir.
- ✓ Söz sanatlarına, kelimelerin mecaz ve soyut anlamlarına pek yer verilmez.
- ✓ Verilen bilgiler, yapılan açıklamalar örneklerle, tanımlarla pekiştirilir.
- ✓ Daha çok ansiklopedilerde, bilimsel kitaplarda ve ders kitaplarında kullanılır.
- ✓ Gereksiz söz tekrarı, ses akışını bozan, söylenmesi güç seslere ve kelimelere yer verilmez.
- ✓ Anı, günlük, deneme, makale, sohbet, fıkra, gezi yazısı, mektup, biyografi, otobiyografi, eleştiri, mülakat, röportaj, söylev gibi türler öğretici türlerdir.
- ✓ Kurmacaya yer verilmez.

Sanatsal Metinlerin Özellikleri

- ✓ İnsanların iç dünyasında zevk uyandırmak ve onları etkilemek için oluşturulur.
- ✓ Sanatsal metinler, coşku ve heyecana bağlı ve olay çerçevesinde oluşan metinler olmak üzere ikiye ayrılabilir.
- ✓ Şiir, roman, tiyatro, masal, destan vb. metinler sanatsal metinlere örnek gösterilebilir.
- ✓ Üslup ve anlatım kaygısı ön plandadır.
- ✓ Dil daha çok sanatsal (şiişsel) işleviyle kullanılır.
- ✓ Çağırışım ve duygu değeri yüksek olduğundan okuyucuların yeni ve farklı anlamlar çıkarmasına elverişlidir.
- ✓ Kurmaca bir yapısı olan sanatsal metinlerde bireysel yönü öne çıkan, işlenmiş, şiişsel ve imgesel bir dil kullanılır.
- ✓ Yan anlam değeri taşıyan, mecaz anlama gelen ve okuyucunun yorumuna göre yeni anlamlar kazanan ifadelere yer verilir.

Örnek-1

Yeşil pencereden bir gül at bana
Işıklarla dolsun kalbimin içi
Geldim işte mevsim gibi kapına
Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ

Ahmet Muhip Dıranas

Bu dizeler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sanatsal metin örneğidir.
- B) Üslup ve anlatım kaygısı ön plandadır.
- C) Yan anlam değeri taşıyan, mecaz anlama gelen sözcüklere yer verilmemiştir.
- D) İnsanların iç dünyasında zevk uyandırmak ve onları etkilemek için oluşturulmuştur.
- E) Çağırışım ve duygu değeri yüksek bir metindir.

Çözüm-1

Çözüm-1

Edebiyatın Tarih ve Din ile İlişkisi

Tarih, milletleri etkileyen olaylardan doğan, olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bu olaylar arasındaki ilişkileri, daha önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını inceleyen bilim dalıdır. Edebiyat ise olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatıdır. Her ikisinin de ilgi alanı insandır. İnsanı konu alan edebiyat; tarih, sosyoloji, psikoloji, felsefe gibi bilimlerle ilişkilidir. Hepsinin ortak noktası insandır. İnsan hayatını çevreleyen, insanın ölümünden sonrasını, ahiretini inşa etme iddiası bulunan din faktörünün edebiyatla etkileşim içerisinde olması mümkün değildir. Din, ortaya koyduğu öğretilerle insanlara hem bir hayat kurgular hem de bu öğretilerde kullandığı kavram ve sembollerle dile yeni kelimeler kazandırır.

Türk edebiyatının her döneminde dinin etkisini görmek mümkündür. Hatta alfabe değişikliğinde bile dinin etkisi vardır. Şaman inancının etkisi hem Göktürk hem de Uygur edebiyatında çok açıktır. Türklerin, Göktürk alfabesinden Uygur alfabesine geçişlerinde de belirleyici faktör dindir. Türklerin İslamiyet'i kabulüyle birlikte Türk kültür hayatı ve dolayısıyla Türk edebiyatı da ciddi bir değişime uğramıştır. Bu değişim hem şekilde hem de içerikte kendini göstermiştir. Bu değişikliğin tek sebebi dindir. Din dışı kavramların yerini İslam dinine ait inanç, ibadet ve ahlakla ilgili kavramlar almıştır. İslamiyet'in kabulüyle birlikte din, edebiyat üzerinde o kadar etkili olmuştur ki edebiyat tarihçileri, Türk edebiyatını dönemlere ayırırken dinin etkisini esas almışlardır.

TÜRK EDEBİYATININ TARİHİ DÖNEMLERİ

Başlangıçta göçebe bir hayat süren Türkler, zamanla yerleşik hayatı benimsemişlerdir. Daha sonra İslamiyet'in kabulüyle birlikte Arap ve İran kültürlerinin etkileri birçok alanda olduğu gibi edebiyatımız üzerinde de etkisini göstermiştir. Dinin etkisiyle gelişen bu edebî döneme **İslamiyet Etkisindeki Türk Edebiyatı Dönemi** denilmiştir. Bu dönemin öncesine Sözlü Edebiyat Dönemi, Destan Dönemi gibi adlandırmalar yapılsa da bunlardan en çok kabul göreni İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı Dönemi olmuştur.

İslamiyet Etkisindeki Türk Edebiyatı Dönemi, Tanzimat'ın ilanına kadar sürmüştür. Tanzimat'ın ilanıyla Türk dili ve edebiyatı Batı kültür ve uygarlığının etkisi altına girmiştir. Yine bu dönemde dil, edebiyat ve tarih alanlarında millileşme hareketleri başlamıştır. Bu hareketlerin sonucu olarak 20. yüzyılın başlarında millî bir edebiyat anlayışı doğmuştur.

Türk Edebiyatının Ana Dönemleri

Dil, kültür, din ve coğrafya gibi etkenler, edebiyatımızın dönemlere ayrılmasında etkili olan ölçütlerdendir. Türkler tarih boyunca daima doğudan batıya göç etmişlerdir. Bu göçler esnasında bazı Türk toplulukları, göçebe hayattan yerleşik hayata geçmişlerdir. Bu süreç içerisinde farklı kültür ve medeniyetlerle de iletişim kurma imkânı olmuştur. Tarihî gelişim süreci içinde Türk edebiyatını üç ana döneme ayırmak mümkündür.

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı

Bu dönem Türk edebiyatı, Orta Asya'da başlangıcı kesin tarihlerle belirlenmemiş ve 10. yüzyıla değin devam eden dönemdir. Bu dönem edebiyatı, sözlü ve yazılı olmak üzere iki koldan gelişme göstermiştir. Sözlü edebiyat, "şaman, kam, baksı" adı verilen, dinî yönü de bulunan sanatçıların "doğum, düşün, av, ölüm" gibi önemli olayların ardından düzenlenen törenlerde söylediği "koşuk, sagu, destan, sav" gibi türlerden oluşur.

Yazılı edebiyat ise yazıya geçirilen ürünlerin meydana getirdiği edebiyattır. Göktürlere ait Orhun Yazıtları (Göktürk Kitabeleri), Türk edebiyatının edebî nitelikteki yazılı ilk ürünü olarak kabul edilir. Ayrıca Uygur metinleri de bu dönemin diğer yazılı ürünleridir.

İslamiyet Etkisindeki Türk Edebiyatı

10. yüzyılın ikinci yarısından 19. yüzyılın ortalarına kadar varlığını sürdüren bu dönemin eserlerinde İslamiyet'in etkisi görülür. Bu dönemin ilk ürünleri *Kutadgu Bilig*, *Divanü Lügati't-Türk*, *Atabetül-Hakayık*, *Divan-ı Hikmet* gibi eserlerdir.

Bu dönem edebiyatı "halk edebiyatı" ve "klasik edebiyat (divan edebiyatı)" olmak üzere iki kola ayrılmıştır. İslamiyet'ten önceki "sözlü edebiyat", İslam kültürünün etkisiyle evrilerek "halk edebiyatı" adıyla varlığını ve gelişimini sürdürmüştür. Halk edebiyatı da kendi içerisinde "anonim halk edebiyatı, dinî-tasavvufi halk edebiyatı, âşık tarzı halk edebiyatı" olmak üzere üç kola ayrılmıştır. "Klasik edebiyat" ise Arap ve İran kültürlerinin etkisinde şekillenmiş bir edebiyattır.

Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı

Tanzimat Fermanı'nin siyasal ve kültürel etkileri sonucunda oluşan ve günümüze değin süren dönemdir.

Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatının başlangıcı olarak ilk özel gazete olan *Tercüman-ı Ahval*'in çıkış yılı (1860) kabul edilir. Şinasi'nin "*Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi*" başlıklı makalesi bu dönemin ilk ürünü kabul edilir.

Batı etkisindeki Türk edebiyatının gelişim sürecinde edebiyat tarihçilerinin kabul ettiği sınıflandırma şöyledir:

1. Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı (1860-1896)
2. Servetifünun (Edebiyatıcedide) Dönemi Türk Edebiyatı (1896-1901)
3. Fecriatî Dönemi Türk Edebiyatı (1909-1912)
4. Millî Edebiyat (1911-1923)
5. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923'ten günümüze)

TÜRKÇENİN TARİHİ GELİŞİMİ

Dilciler, Türkçenin gelişim evrelerini kendilerine göre değişik dönemlere ayırmıştır. Varsayımları bir yana bırakarak elimizdeki bilgilere göre hareket edersek Türkçenin gelişimini şu evrelere ayırabiliriz:

Türkçenin Bilinmeyen Dönemi

Karanlık dönem olarak bilinen bu dönem 8. yüzyıldan önceki ve elimizde kesin bilgilerin ve belgelerin bulunmadığı dönemdir.

Eski Türkçe Dönemi

8. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar devam eden dönemdir. Bu dönemde Uygur Türkleri Uygur alfabesini, Müslüman olan Karahanlılar da Arap alfabesini kullanmaya başlamışlardır. Bu döneme ait metinler üç grupta ele alınabilir:

Göktürk Metinleri

Türkçenin bulunabilen ilk yazılı belgeleri *Orhun Abideleri*'nin metinleridir. *Orhun Abideleri*, Göktürk (Köktürk) Devleti'nin hükümdarı olan Bilge Kağan'ın 734'te ölümünden sonra 735'te oğlu tarafından yazdırılmıştır.

Bu döneme ait diğer iki önemli yazılı belge Bilge Kağan'ın kardeşi için dikilen Kül Tigin Anıtı ile Bilge Kağan'ın veziri Tonyukuk adına dikilen Tonyukuk Anıtı'dır.

Uygur Metinleri

Göktürklerden sonra tarih sahnesine çıkan Uygurlara ait metinlerdir. Budizm ve Manihaizm'in etkisinde kalan Uygurlar, taşlar ve kâğıtlar üzerine Uygur alfabesiyle metinler yazmışlardır.

Bu eserler Doğu Türkistan'daki kazılarda ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkan bu eserlerin büyük bir çoğunluğu dinî konularda yazılmış eserlerdir. *Sekiz Yükmek*, *Altun Yaruk*, *İrk Bitig*, *Kalyanamkara* ve *Papamkara* bu dönemin önemli eserleridir.

Karahanlı Metinleri

İlk Müslüman Türk devleti olan Karahanlılar Dönemi'nde hem İslamiyet'in hem de sözlü geleneğin etkilerini taşıyan *Divanü Lügati't-Türk*, *Kutadgu Bilig*, *Divan-ı Hikmet* ve *Atabetü'l-Hakayık* gibi eserler yazılmıştır. Bu dönem eserleri "Geçiş Dönemi" olarak da adlandırılmıştır.

Kutadgu Bilig: 11. yüzyılda Balasagun'lu Yusuf Has Hacip tarafından yazılmıştır. Eser, Karahanlı hükümdarı Tabgaç Buğra Han'a sunulmuştur. Tabgaç Buğra Han eserin yazarına Hâs Hâcib unvanını vermiştir.

Kutadgu Bilig; mutluluk veren bilgi, saadet veren bilgi gibi anlamlara gelmektedir. Yusuf Has Hacip bu eserde, devlet yöneticilerine, toplumsal sorunların düzeltilmesi ile ahlak ve dinin öğretilmesi gibi çeşitli konularda öğüt ve tavsiyelerde bulunmuş; her iki dünyada mutlu olmanın yollarını göstermiştir.

Bu eserde olaylar dört temsili kişi üzerinden anlatılmaktadır. Eser, mesnevi biçiminde ve aruz ölçüsüyle 6645 beyit ve 173 adet dörtlükten oluşmaktadır. İslamiyet dönemi Türk edebiyatının ilk ürünü olan bu eser, Hakaniye lehçesiyle yazılmıştır. Türk edebiyatında siyasetname özelliği taşıyan ilk eser olması da diğer bir özelliğidir. Eserde Kün Togdı karakteri hükümdarı (adalet), Ay Toladı karakteri veziri (mutluluk), Ögdülmüş karakteri vezirin oğlunu (akıl), Odgurmuş karakteri ise vezirin kardeşini (akıbet) temsil etmektedir.

Divanü Lügati't-Türk: 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut tarafından Araplara Türkçeyi öğretmek ve Türkçenin zengin bir dil olduğunu göstermek amacıyla yazılmıştır. Eser bir sözlüktür fakat dönemin tarihinin, coğrafyasının, folklorunun ve mitolojisinin aydınlatılması için önemli bir kaynaktır.

Türk dilinin ilk sözlüğü olan bu eserde halk dilinden örnekler de verilmiştir. İslamiyet öncesi Türk edebiyatının sözlü ürünleri olan sav, sagu, koşuk, destan gibi türlerden de örnekler verilmiştir. Eserin sonunda dönemin Türk dünyasını gösteren bir harita vardır. Hakaniye lehçesi ile yazılmış olan bu yapıtta 7500 adet Türkçe sözcük açıklanmıştır.

Atabetü'l-Hakayık: 12. yüzyılda Edip Ahmet Yükneci tarafından yazılmış, ahlak kavramları ve öğütler içeren bir eserdir. Eser, "hakikatlerin eşiği" anlamına gelmektedir. Edip Ahmet Yükneci bu eserini Karahanlı beylerinden Muhammed Dâd Sipehsalar'a hediye etmiştir.

Eserde ahlak ilkeleri ile ahlaklı bir insan olmanın yolları anlatılmaktadır. Didaktik bir anlatım söz konusudur. Eser, 40 beyit ve 101 dörtlükten oluşmuştur.

Giriş bölümü aruz ölçüsüyle ve gazel biçiminde yazılırken asıl konunun anlatıldığı sonuç bölümü ise dörtlük tarzında yazılmıştır.

Divan-ı Hikmet: 12. yüzyılda Ahmet Yesevi tarafından yazılan yapıttır. Ahmet Yesevi bu eserine “hikmet” adını vermiştir ve dinî tasavvufi şiirlerini bu eserde toplamıştır. Eserde sade bir dil kullanılmıştır. Eserdeki şiirler dörtlük biçiminde ve hece ölçüsüyle yazılmıştır. Eserin yazılma amacı dinî ve tasavvufi düşünceleri yaymaktır. Eserde 144 hikmet ve 1 münacaat bulunmaktadır. Karahanlı Türkçesinin Hakaniye lehçesiyle yazılmış olan bu eserde Allah inancı, peygamber sevgisi, dervişlik, ahlak ve ahiret inancı gibi konular işlenmiştir. Eser, tasavvuf edebiyatının ilk ürünü olarak kabul edilir.

Orta Türkçe Dönemi

Eski Türkçe ile yeni Türkçe arasında bir köprü görevi gören bu dönem “orta Türkçe” olarak bilinmektedir. Bu dönem Türkçesi İslamiyet’in etkisinde kalmış, bünyesinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu dönem 13. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar sürmüştür.

Batı Türkçesi

Orta Asya’dan batıya doğru göç eden Batı Türklerinin kullandığı Türkçedir. Batı Türkçesi 13. yüzyıldan günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Oğuz şivesine dayanan Batı Türkçesi gelişimini sırasıyla Eski Anadolu Türkçesi, Oğuz Türkçesi ve Çağdaş Dönem Türkçesi şeklinde sürdürmüştür. Batı Türkçesinin dönemleri şunlardır:

Eski Anadolu Türkçesi

Bu dönem Türkçesi, Batı Türkçesinin ilk dönemi olup Eski Türkçenin izlerini taşır. Bu dönemde konuşulan Türkçe, 13 ve 15. yüzyıllarda Anadolu coğrafyasında konuşulan Türkçedir. Bu dönemde Türkçe içerisinde Arapça ve Farsça kelimeler henüz fazla değildir ancak yabancı terkip ve tamlamalar kullanılmaya başlanmıştır. Eski Anadolu Türkçesi; Selçuklular, Anadolu beylikleri ve Osmanlıların kuruluş döneminin yazı dilidir. Bu dönemin önemli eserleri *Divan*, *Risaletü’n Nushiyye* (Yunus Emre); *Mevlid* (Süleyman Çelebi); *Garipnâme* (Âşık Paşa), *Makalât* (Hacı Bektaş-ı Veli) adlı eserlerdir.

Osmanlı Türkçesi

Batı Türkçesinin ikinci dönemi olarak bilinen bu dönem 16. yüzyıldan 20. yüzyılın başına kadar devam etmiştir. Bu dönemde Eski Türkçe etkisini kaybetmiş, Türkçeye yeni dil bilgisi şekilleri girmiştir.

Bu dönemde dinin ve kültürün de etkisiyle dile Arapça ve Farsça kelimeler, terkip ve tamlamalar bolca yerleşmiştir. Bu dönemin özelliklerini *Şikâyetname*, *Siham-ı Kaza*, *Hüsn ü Aşk* gibi metinlerde görmek mümkündür.

Türkiye Türkçesi

Batı Türkçesinin üçüncü devresidir. 1908’de II. Meşrutiyet’in ilanı ile başlayan ve günümüze kadar varlığını sürdüren bir yazı dilidir. Batı Türkçesinin üçüncü dönemini “Türkiye Türkçesi” oluşturur. Bu dönemde milliyetçilik akımının da etkisiyle Ömer Seyfettin ve arkadaşları İstanbul ağzını esas alan yeni bir yazı dili oluşturmak amacıyla Genç Kalemler dergisinde “Yeni Lisan Hareketi”ni başlatırlar. Bu hareket, bu dönemin başlangıcı kabul edilmiştir. Bu hareketin temsilcileri “Millî bir edebiyat meydana getirmek için önce millî bir dile ihtiyaç vardır.” fikrinden yola çıkmışlar ve şu ilkeleri benimsemişlerdir:

- ✓ Arapça ve Farsça dil bilgisi kurallarından vazgeçilmesi, bu kurallarla oluşturulan tamlamaların kaldırılması
- ✓ Türkçeye girmiş Arapça sözcüklerin Arapçadaki kullanılış biçimine göre değil, Türkçedeki kullanılış biçimine göre dikkate alınması
- ✓ Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçede söylenişleriyle yazılması
- ✓ İstanbul ağzı esas alınarak yeni bir yazı dilinin meydana getirilmesi
- ✓ Dil ve edebiyatın Doğu-Batı taklitçiliğinden kurtarılması ve millî bir kimliğe kavuşturulması
- ✓ Türkiye Türkçesinin tarihî gelişim sürecinde bu hareketi “Dil İnkılabı” takip etmiştir. 1928’de yapılan “Harf Devrimi” ve 1932’de kurulan “Türk Dil Kurumu” Türkiye Türkçesinin sistemli ve çok yönlü bir biçimde olgunlaşmasını sağlamıştır.

Çağdaş Dönem Türkçesi

Günümüzde Türk devletlerinde ve Türklerin yoğun olarak yaşadığı coğrafyalarda konuşulan Türkçedir. Türkiye Türkçesi, Azeri Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Gagavuz Türkçesi bu dönemin kollarıdır.

Kuzey-Doğu Türkçesi

Orta Asya’da ve Hazar’ın kuzeyinde yaşayan Türklerin kullandıkları Türkçedir. Eski Türkçenin bir devamı niteliğindedir. Aynı zamanda Orta Asya ve kuzeydeki yeni yazı dillerinin de temelini oluşturmuştur. 13-14. yüzyıllarda kuzey ve doğu kolları birlikte kullanılmıştır. 15. yüzyılda “Kuzey Türkçesi” ve “Doğu Türkçesi” diye iki kola ayrılmıştır.

Kuzey Türkçesi

15. yüzyıldan günümüze kadar gelen ve Kuzey Türklerinin kullandığı Türkçedir. Kuzey Türkçesinin temelini Kıpçak Türkçesi oluşturur. Bu nedenle bu kol "Kıpçakça" veya "Tatarca" olarak da bilinir. *Kodeks Kumanikus*, *Tercüman-ı Türkî ve Arabî*, *Hüsrev ile Şirin Tercümesi*, *Gülistan Tercümesi* gibi eserler bu yazı dili ile kaleme alınmıştır.

Doğu Türkçesi

15. yüzyıldan itibaren farklı bir dil özelliği gösteren, Orta Asya Türkleri tarafından kullanılan ve günümüze kadar varlığını devam ettiren Türkçedir. Doğu ve Batı Türkistan Türkçesine dayanan Doğu Türkçesi "Çağatayca" olarak da bilinir. *Şecere-i Terakime*, *Şecere-i Türkî*, *Mecalisü'n Nefais*, *Muhakemetü'l Lügateyn*, *Kısasü'l-Enbiyâ*, *Nehcü'l-Ferâdis* gibi eserler Doğu Türkçesinin özelliklerini yansıtır. Özbek, Kazak, Kırgız Türkçeleri, Kuzey ve Doğu Türkçelerinin günümüzdeki çağdaş kollarıdır.

TÜRKLERİN KULLANDIĞI ALFABELER

Köktürk Alfabeti

Metinleri Orta Asya'daki Orhun Nehri kıyısında bulunduğu için Göktürk veya Orhun ismi ile anılır. Orhun'da yerleşen Türkler tarafından kullanıldığı için **Köktürk alfabesi** denir. *Orhun Yazıtları* bu alfabe ile yazılmıştır.

Uygur Alfabeti

Adını Göktürklerden sonra Türkistan'da devlet kuran Uygurlardan almıştır. Bu alfabe üçü ünlü, on biri ünsüz on dört harften oluşur.

Arap Alfabeti

Türklerin İslamiyet'i kabulünden yani 10. yüzyıldan sonra geniş bir coğrafyada bütün Türk-İslam devletlerinin kullandığı alfabedir. Arap alfabesi yirmi sekiz harften meydana gelmesine rağmen Türkler, Türkçedeki bazı sesleri karşılamak için bu sayıyı otuz bir ile otuz altı harfe kadar çıkarmışlardır. Bu alfabe sağdan sola doğru yazılmaktadır. Bu alfabe ile birçok eser verilmiştir.

Kiril Alfabeti

Eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (1920-1990) sınırları içinde yaşayan Türk devletleri tarafından kullanılan alfabedir. Kiril alfabesi, otuz sekiz harften oluşmaktadır. Bu harflerin on biri sesli, yirmi yedisi sessizdir. Soldan sağa doğru yazılır.

Latin Alfabeti

Cumhuriyet'in ilanından sonra 1928'de Türkiye'de kullanılmaya başlanan alfabedir. Latin asıllı alfabe yirmi dokuz harften oluşur. Bu harflerin sekizi sesli, yirmi biri sessizdir. Türk alfabesinde Latin alfabesinden farklı olarak "ğ, i, ö, ş, ü" harfleri bulunurken "w, x, q" harfleri bulunmaz. Bu açıdan ele alındığında Latin alfabesi ile Türk alfabesi arasında önemli farklar söz konusudur.

Örnek-2

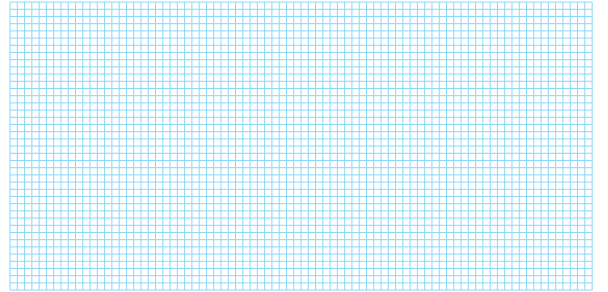

İslamiyet'in kabulüyle birlikte Arap ve İran kültürlerinin etkileri birçok alanda olduğu gibi edebiyatımız üzerinde de görülmüştür. Dinin etkisiyle gelişen bu edebî döneme İslamiyet Etkisindeki Türk Edebiyatı Dönemi denilmiş ve bu etki sonucu ortaya birçok eser çıkmıştır.

Bu parçada anlatılanlara göre aşağıdaki eserlerin hangisinde İslam dininin etkisi görülmez?

- A) *Kutadgu Bilig* B) *Altun Yaruk*
C) *Divanü Lügati't-Türk* D) *Atabetü'l-Hakayık*
E) *Divan-ı Hikmet*

Çözüm-2

TEST - 1'İ ÇÖZEBİLİRSİNİZ.

EDEBİYAT VE TOPLUM İLİŞKİSİ

Edebiyat bünyesinde oluşturulan ürünler, toplumun kültürel birikimini meydana getirir. Toplum; duygu, düşünce ve hayallerini edebiyat vasıtasıyla dile getirir. Bilim, sanat, siyaset, din, tarih, sosyoloji, felsefe gibi insan faaliyetleri ile aşk, sevgi, ayrılık, ölüm, hüznün, yurt sevgisi gibi duygular edebiyat vasıtasıyla dile getirilir; nesilden nesile aktarılır.

Edebiyat, toplum sorunlarını dile getirirken aynı zamanda toplumsal değişime de katkıda bulunur.

EDEBİYATIN SANAT AKIMLARI İLE İLİŞKİSİ

Akım; sanatta, siyasette, düşünce hayatında ortaya çıkan yeni bir görüş, yöntem, hareket, cereyan, tarz anlamlarına gelmektedir. Aynı çağda yaşamış ve görüş yönünden birbirine yakın sanatçıların anlayışlarının ortak paydalarda buluşması akımların oluşmasında çok önemlidir. Edebî akımların en önemli özelliği, içeriğe yön veren ve onu şekillendiren duyarlılıkla bunun anlamında etkili olan üslup ortaklığıdır. Ancak aynı dönemde yaşamış edebiyatçılarla edebî akım, aynı şey değildir. Edebiyatı etkileyen başlıca edebî akımlar şunlardır:

Hümanizm: İnsanın kapasitesine iyimser yaklaşır. Hümanizmin hedefi, bütün insanlar için hayatı daha iyi hâle getirmektir. Hümanizm güzel şeyler yapmaya, şimdi ve burada iyi yaşamaya ve geleceğe daha iyi bir dünya bırakmaya yoğunlaşır. Hümanizm, Rönesans'ın temelini oluşturmuştur. İlk belirtileri 14. yüzyılın başlarında İtalya'da görülmeye başlayan hümanizm ve Rönesans asıl gücüne 15. yüzyılda ulaştı ve 16. yüzyılın sonuna kadar da varlığını sürdürdü. Dante, Petrarca ve Boccaccio, hümanizm ve Rönesans'ın ilk temsilcileridir.

Klasisizm: Klasisizm temellerini Rönesans aristokrasisinden alır. 17. yüzyılın ikinci döneminde Fransa'da ortaya çıkmıştır. Konusu eski Yunan ve Roma mitolojisinden alınmıştır. Mükemmeliyetçidir ve ana dil esas alınmıştır. "Sanat, sanat içindir." anlayışı benimsenmiştir. Sanatçılar, eserlerinde kişiliklerini gizlemişlerdir. Eserlerde klasik, değişmeyen tipler oluşturulmuştur. Kullanılan dil, seçkinlerin dilidir.

Özellikle tiyatro ve deneme türlerinde öne çıkmıştır. Tiyatro eserlerinde "üç birlik kuralı"na (olay-yer-zaman birliği) uyulur. Önemli olan konu değil, konunun işlenişidir. Kahramanlar ruhsal özellikleriyle ele alınır. Akıl, sağduyu ve doğaya önem verilir. Konular, eski Yunan ve Latin kaynaklarından alınır. Düş ve duygu değil, mantık ve ölçü önemlidir.

Madam De La Fayette'nin *Prences de Cleves* romanının dışında klasisizmde hep tiyatro alanında eserler verilmiştir. Fenelon, Bruyere, Racine, Boileau, Moliere, La Fontaine, John Milton, Cornelle, Malherbe klasik edebiyatın diğer temsilcileridir.

Türk edebiyatında klasisizm, Tanzimat Dönemi'nde tercüme yoluyla ancak edebiyatımızda etkili olmuştur. Edebiyatımızda Şinasi, Direktör Ali Bey, Ahmet Vefik Paşa gibi sanatçıların eserlerinde klasisizmin etkileri görülür.

Romantizm (Coşumculuk): 18. yüzyıl sonunda klasisizme tepki olarak ortaya çıkan, duygu ve hayallere yer veren edebiyat akımıdır. Fransız İhtilali'nin etkisiyle romantizm hemen hemen bütün Avrupa'da hâkim bir sanat akımı olmuştur. Romantizm, Fransa'dan diğer Avrupa ülkelerine geçerek 19. yüzyılın başından itibaren sanat ve edebiyat dünyasına hâkim olmuştur.

Rousseau, Goethe, Schiller, Madame De Stael, Walter Scot, Lord Byron, Lamartine, Shelley, Puşkin, Alexandre Dumas, Victor Hugo, Edgar Allan Poe, Alfred De Musset romantizm akımının başlıca temsilcileridir.

Tanzimat Dönemi sanatçılarından pek çoğu romantizmin etkisinde eserler vermiştir. Bu dönemde Victor Hugo'dan etkilenen Namık Kemal, *İntibah* ve *Celaleddin Harzemşah* eserlerinin ön sözünde romantizmi anlatır ve ona övgüler dizer. Abdülhak Hamit, tiyatrolarının bir kısmını *Macerayı Aşk*, *İçli Kız*, *Sabr u Sebat*'ı; Ahmet Mithat Efendi, romanlarını *Hasan Mellah*, *Hüseyn Fellah*, *Henüz On Yedi Yaşında*'yı; Recaizade Mahmut Ekrem şiirlerini *Nağme-i Seher*, *Yadigâr-ı Şebab*, *Zemzeme*, *Nijat Ekrem*'i bu akımın etkisinde kaleme almışlardır.

Realizm (Gerçekçilik): Tabiatı olduğu gibi tüm güzellik ve çirkinlikleri ile birlikte anlatmaya çalışan bir sanat akımıdır. Realizmin devamı natüralizm ile bu akımların şiirdeki uzantısı parnasizmin ortaya çıkmasında Fransız İhtilali sonrasındaki siyasi ve sosyal durumun doğurduğu olumsuzluklar etkili olmuştur.

Realizm, natüralizm ve parnasizm akımları kendinden önceki edebî akımların savunduğu kavramsal gerçekliğe karşı çıkmış, onun yerine insan ve gerçek kavramlarını sanat ve edebiyata yerleştirmiştir.

Batıda; Stendhal, Honore de Balzac, Gustave Flaubert, Gogol, Turgenyev, Dostoyevski, Tolstoy, Anton Çehov, Maksim Gorki, Charles Dickens, John Steinbeck, Alphonse Daudet gibi isimler realist eserler veren sanatçıları arasında gösterilir.

Türk edebiyatında 1908'den sonra özellikle de roman yazarlarının çoğu realizmin etkisinde kalmış, bunların birçoğu sonradan natüralizme kaymıştır. Türk edebiyatında Ahmet Mithat Efendi ilk eserlerini romantik anlayış doğrultusunda oluşturmaya çalışmış, daha sonra realizmin etkisinde eserler meydana getirmiştir. Samipaşazade Sezai (*Sergüzeşt*), Nabizade Nazım (*Zehra*, *Karabibik*), Mizancı Murat (*Turfanda mı*, *Turfa mı*), Recaizade Mahmut Ekrem (*Araba Sevdası*) gibi isimler realist eserler veren ilk sanatçılardandır.

Sonraki dönemlerde Beşir Fuat, Halit Ziya Uşaklıgil, Hüseyin Cahit Yalçın, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ömer Seyfettin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin, Sabahattin Ali, Kemal Tahir, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Fakir Baykurt, Tarık Buğra gibi isimler de realizmin etkisinde eserler meydana getirmişlerdir.

Natüralizm (Doğalcılık): Natüralizm, realizme tepki olarak ortaya çıkmış bir akım değildir. Aksine realizmin devamı olarak görülür. Fransa’da ortaya çıkan bu akım, daha öncesinde Balzac, Flaubert ve Goncourt Kardeşler’in eserlerinde göze çarpan realizmin daha metotlu bir şekilde devamı olarak düşünülebilir. Aralarındaki en önemli fark, realizm çağdaş yaşamın içine bazen geniş zamanları ve betimlemeleri karıştırırken natüralizm ise sadece kendi zamanındaki gerçekleri gösterme amacı taşır.

Natüralizmde deneyselcilik vardır. Natüralist yazarlar, kişinin ruhsal durumunu uzun boylu anlatmak yerine bu ruhsal durumun o kişiye nasıl bir hareket yaptırdığını, nasıl bir tavır takındırdığını araştırırlar. Bu akım sanatçıları, tıpkı bir bilim insanı gibi gözlemci ve deneycidir. Natüralizmin ortaya çıkışında Darwin’in “Evrimsel Teorisi”nin etkili olduğu kabul edilir.

Bu akımın önde gelen temsilcisi Emile Zola, realistlerin yetindikleri gözlemle yetinmeyip bilimin metodu olan deneyden de yararlanmak gerektiğini öne sürmüştür. Bu bakış açısından yola çıkılarak natüralizm için abartılmış realizm demek yanlış olmaz. Türk edebiyatında Hüseyin Rahmi Gürpınar, Nabizade Nazım ve Beşir Fuat natüralist akımın etkisinde eser veren yazarlar olarak gösterilebilir.

Parnasizm: Fransızca “parnasse” kelimesi, Yunanistan’daki bir dağın (parnassos) adından gelmektedir. Parnasizm, realist ve natüralist akımın kurallarını şiire aktarmak amacıyla romantizme karşı bir tepki olarak doğmuştur. Gauthier, Theodore de Banville, Leconte de Lisle, François Coppee, Jose Maria de Heredia gibi isimler, bu akımın dünya edebiyatındaki önemli temsilcileridir. Türk edebiyatına bu akımı tanıtan sanatçı Cenap Şahabettin olmuştur. Tevfik Fikret ve Yahya Kemal Beyatlı’nın şiirlerinde de bu akımın etkileri görülür.

Sembolizm (Simgecilik): Açık bir anlatım yerine sembolü anlatımlara yer veren, müziğin etkisinde oluşmuş bir edebiyat akımıdır. Daha çok bir şiir akımı olan sembolizm; realizme ve insanı makineleştirdiği iddiasıyla natüralizme ve bu akımların şiirdeki yansımaları olan parnasizme bir tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Kuramını Mallarme’nin oluşturduğu sembolizm, 1886 yılında, Jean Moreas tarafından hazırlanan bir bildiriyle açıklanmıştır. Özellikle şiir alanında gelişen sembolizmin ilkelerini açıklayan ve sembolist şiiri tanıtan *Art Poetique* (Şiir Sanatı) eseriyle Paul Verlaine olmuştur.

Sembolizmin ortaya çıkışında siyasal olaylar, imparatorluk düzeninin çöküşü, yeni yönetim anlayışı uyumsuzluk, iç savaşlar, kentleşme ve sanayileşme sorunları, toplumdaki ekonomik istikrarsızlık, monoton hayat vb. etkili olmuştur. Edgar Allan Poe, Charles Baudelaire, Arthur Rimbaud, Stephane Mallarme ve Paul Verlaine, Paul Valery, Jean Moreas, Henri de Regnier gibi sanatçılar bu akımın dünyadaki önemli temsilcileridir. Türk edebiyatında başta Cenap Şahabettin olmak üzere Ahmet Haşim, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ahmet Muhip Dırnas gibi pek çok sanatçının şiirlerinde bu akımın etkisi görülmektedir.

Empresyonizm (İzlenimcilik): İzlenimlerin bıraktığı etkileri olduğu gibi göstermeyi amaç edinen sanat akımıdır. Bu akımın en önemli etkileri resim sanatında olmuştur. Empresyonizm; dış dünyayı realizm, natüralizm ve parnasizmde olduğu gibi gerçek çizgileriyle ve objektif olarak sanata taşımayı hedeflemez. Bu akım dış dünyayı varlıkların insan ve sanatçı üzerinde bıraktığı etkiler çerçevesinde anlatmayı hedefler.

Dünya edebiyatında empresyonist eser veren isimler arasında Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Rainer Maria Rilke gibi isimler gösterilebilir. Türk edebiyatında Ahmet Haşim’in şiirleri bazı edebiyat araştırmacılarınca bu akıma örnek gösterilir.

Ekspresyonizm (Dışavurumculuk): Empresyonistlere karşı bir tepki akımıdır. Özellikle dış görünüşlerden çok hayatın iç gerçeğini anlatmaya önem vermiştir. Ekspresyonizmin amacı “Sanatçının kendi iç dünyasını gözlemektir. Bu sebeple ekspresyonist, dış dünyada bulamadığı mutluluğu kendi iç dünyasında arayan ve bulduklarıyla dış dünyayı değiştirmek isteyen bir insandır.” Dünya edebiyatından Heinrich Mann, Alfred Döblin, James Joyce, Franz Kafka, Hans Arp, O’Neill ekspresyonist sanatçılara örnek gösterilebilir.

Fütürizm (Gelecekçilik): Geleneksel şema ve şekilleri bir tarafa bırakarak modern çağın, teknolojinin, makine gücünün sağladığı ve sağlayacağı bolluğu, refahı, sürati savunan bir akımdır. Yıkıcı bir akım olarak sanatın baştan ayağa değişmesini istiyorlardı. Ahlak ve geleceklere karşıydılar. O güne kadar yerleşmiş ve milletin değeri olan ne varsa ortadan kaldırmak istiyorlardı.

Dünya edebiyatında Filippo Marinetti, Vladimirovic Mayakovski gibi isimler bu akıma örnek gösterilebilir. Türk edebiyatında Nazım Hikmet Ran fütürist şairlere örnek gösterilebilir.

Dadaizm: Tristan Tzara, Hans Arp, Georges Ribemont Dessaignes adlı sanatçıların birlikte bir ansiklopedinin rastgele bir sayfasını çekerek buldukları “dada” sözcüğü ile “dada” ismiyle edebiyatta isyan bayrağını açtıkları bir akımdır.

Dadaizm; daima şüpheli olmayı öğütleyen, hiçbir şeyin doğruluğuna ve varlığına inanmayan, aklın hiçbir değeri olmadığını savunan, edebiyatçıların tüm gayretlerini hiçe sayan, kendinden önceki tüm edebiyat akımları ile mizahı da kullanarak alay eden bir edebiyat akımıdır. Dadaizm de tıpkı kübizm ve fütürizm gibi yıkıcı bir akımdır. Dadaizm, dil ve estetik kurallarını tanımayan, anlatımda başıboş bir yol tutan, bile bile kapalılığı esas alan bir akımdır.

Egzistansiyalizm (Varoluşçuluk): İnsanın önce var olduğunu daha sonra hareketleri, davranışlarıyla kendini yarattığını ileri süren felsefi bir akımdır. Bu akımın kurucusu Alman metafizikçi Heidegger’dir. “Egzistansiyalistlerin çıkış noktası Dostoyevski’nin “Tanrı olmasaydı her şey mübah olurdu.” sözüdür. Bu akım İkinci Dünya Savaşı yıllarında Fransız roman yazarı Sartre tarafından benimsenmiş ve edebiyata uygulanmıştır.

Sürrealizm (Gerçeküstüçülük): 1924’te Fransa’da ortaya çıkan bu akımın temsilcileri Freud’ün psikanaliz yönteminden etkilenmişlerdir. Sanatçılar, aklın denetiminden uzak bir şekilde bilinçaltındakileri dışa vurarak eserlerini oluşturmuştur. Dadaizmin devamı olarak görülen sürrealizm, yirminci yüzyılın en önemli fikir hareketlerindedir.

Sürrealistler düşüncenin herkese özgü olduğunu, insanlar arasında ayırım yapılmamasını savunmaktadır. Bu nedenle eşitsizliğe ve hilekârlığa dayanan bir düzene hizmet etmeye yanaşmazlar. Dünya edebiyatında Pierre Reverdy, Andre Breton, Philippe Saupault, Louis Aragon, Benjamin Perret, Jacques Prevert, Rebne Char bu akımın sanatçılarındandır.

Postmodernizm (Modernizm Sonrası): 1950’lerden sonra kendinden söz ettirmeye başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan katliamlar, dünyadaki süper güçler arasındaki silah yarışının yarattığı nükleer tehdit ve yok olma korkusu, endüstri devrimi ile ortaya çıkan gelişmelere duyulan inancın kaybedilmesi postmodern düşüncenin gelişmesindeki en etkili faktörlerdir.

Postmodernizm terimi ilk defa Federico de Onis tarafından 1930’lu yıllarda modernizme tepkiyi ifade etmek için kullanılmıştır.

Türk edebiyatında Oğuz Atay *Tutunamayanlar* romanı ile modernist romanının öncüsü sayılır. Yazarın romanında modernist unsurların yanı sıra postmodernist unsurlar da yer almıştır. Edebiyatımızda Yusuf Atılgan, Ferid Edgü, Latife Tekin, Nazlı Eray, Bilge Karasu, İhsan Oktay Anar, Murathan Mungan, Orhan Pamuk postmodernist yazarlardır.

Örnek-3

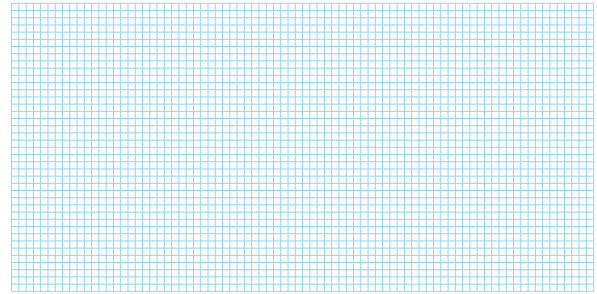
Hayır, hayâl ile yoktur benim alışverişim
İnan ki ne demiş isem görüp de söylemişim
Şudur benim cihânda en beğendiğim meslek
Sözüm odun gibi olsun hakikat olsun tek

Bu dizelerde dile getirilen düşünce, aşağıdaki edebî akımlardan hangisi ile ilişkilendirilebilir?

- A) Romantizm B) Realizm C) Sembolizm
D) Sürrealizm E) Klasisizm

(2016-LYS)

Çözüm-3

EDEBİYAT İLE FELSEFE ARASINDAKİ İLİŞKİ

Edebiyat ve felsefe birer insan faaliyeti olmaları yönünden benzerlik gösterir. Bu iki disiplinden felsefe insanın “düşünme” kabiliyeti, edebiyat ise “yaratma” kabiliyetiyle ilgilidir. İnsanın düşündüklerini hayata geçirmesi felsefe, sanat ve bilim biçiminde karşımıza çıkar. Edebiyat ile felsefe ilişkisinin bir başka kaçınılmaz zorunluluğu da her ikisinin de dil üzerine inşa edilmiş olmalarıdır. Nasıl ki yazar ve şair duygu, hayal, görüş, gözlem ve düşüncelerini başkalarına dil aracılığıyla aktarıyorsa filozof da düşüncelerini diğer insanlara aktarabilmek için dili kullanmak mecburiyetindedir.

EDEBİYAT İLE PSİKOLOJİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Edebiyat ve psikolojinin en belirgin ortak özelliği kendilerine insanın bütününe esas alıyor olmalarıdır. Her ikisi de insanın iç dünyasını anlamlandırmaya; onun duygu, düşünce ve davranışlarına yön veren bilinçaltını irdelemeye çalışır. Bunu yaparken de insanı çevresiy-le bir bütün olarak görmeye gayret ederler. Bu yöntem benzerliği edebiyat ve psikolojiyi birçok yönden ortak hareket etmeye, birbirinden yararlanmaya sevk etmiştir. Psikolojinin edebiyata sağlayacağı en önemli katkılardan biri, insanın ruh dünyasıyla ilgili yaptığı bilimsel tespitler olacaktır.

Özellikle şiir, hikâye ve roman tahlillerinde; kahraman kadrosu sınıflamalarında psikoloji bilimi verilerinin faydası kaçınılmazdır.

DİLİN TARİHİ SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ DEĞİŞİMİNİ ETKİLEYEN SEBEPLER

Dil; belli bir kalıba dökülmüş, donmuş ve son biçimini almış bir varlık değildir. Tarihî süreçte yapılan göçler, alfabe değişimi, din değişimi, bilimsel gelişmeler, kültürler arası etkileşimler gibi nedenlerle dilde sürekli bir değişim söz konusudur.

Bütün toplumlarda dil, toplumun ihtiyaçları doğrultusunda kendini sürekli yenilemiş ve değiştirmiştir. Dil, toplumsal hayatla birlikte yürür.

İLK ÖRNEKLERDEN GÜNÜMÜZE TÜRKÇENİN SÖZLÜKLERİ

Türkçenin bilinen ilk sözlüğü, Kaşgarlı Mahmut'un yazdığı *Divanü Lügati't-Türk*'tür. Bu eserden yaklaşık altmış sene sonra Harezmi sahasında Zemahşeri'nin yazdığı *Mukaddimetü'l-Edeb*'de Harezmi Türkçesinin söz varlığı hakkında bilgiler mevcuttur.

Karadeniz'in kuzeyinde yaşamış olan Kıpçak Türklerinin söz varlığı ve sözlü edebiyat ürünlerinin derlendiği *Codex Cumanicus*'un 13. yüzyıl sonlarında hazırlandığı tahmin edilmektedir. Latin harfleriyle yazılmıştır.

Şemseddin Sami'nin *Kamus-ı Türkî*'si kendinden sonraki sözlük çalışmalarına örnek olmuş ve kaynaklık etmiştir.

Günümüzde Türk Dil Kurumunun başta *Büyük Türkçe Sözlükü* olmak üzere birçok sözlük çalışması bulunmaktadır. *Güncel Türkçe Sözlük*, *Kişî Adları Sözlüğü*, *Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü*, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* bunlardan bazılarıdır.

Lehçetü'l-Lügat: Şeyhülislâm Esat Efendi'nin bu eseri 1844'te yayımlanmıştır.

Lügat-i Kamus: Ahmet Lütfi Efendi tarafından hazırlanmış ve 1870 yılında yayımlanmıştır.

Zübdetü'l-Lügat: Hüseyin Remzi'nin 1871'de hazırladığı bu eser, sonradan Lügat-i Remzi (1888) ve Ünsü'l-Lügat (1890) adı altında iki ayrı baskı olarak da yayımlanmıştır.

Lehçe-i Osmanî: Ahmed Vefik Paşa'nın bu eseri 1876'da yayımlanmıştır.

Mir'atü'l-Lügat: 1877'de Mehmet Rıfat tarafından hazırlanmıştır.

Lügat-i Ebuzziya: Ebuzziya Tefik Bey, bu eserini 1890'da tamamlamıştır.

Lügat-i Naci: Muallim Naci tarafından 1891'de hazırlanmaya başlanan eser, Müstecabizade İsmet tarafından tamamlanmıştır.

Kamus-ı Türkî: Şemseddin Sami'nin hazırladığı bu eser 1901'de tamamlanmıştır.

Resimli Kamus-i Osmanî: Ali Seydi tarafından 1909'da hazırlanmıştır.

Büyük Türk Lügati: İlk iki cildi 1927'de eski harflerle, son iki cildi yeni harflerle yayımlanmıştır.

Velet Çelebi Sözlüğü: El yazması olarak on cilt olarak hazırlanmıştır.

TEST - 2'Yİ ÇÖZEBİLİRSİNİZ.

ÖRNEKLERİN CEVAP ANAHTARI

1. C

2. B

3. B

1. Edebî metin; duygu, düşünce ve hayallerin insanda heyecan ve hayranlık uyandıracak şekilde, estetik bir yapı içinde ortaya konduğu edebiyat ürünüdür.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi edebî bir metne başlık olabilir?

- A) Vatan Sevgisi
- B) Türkiye'nin Akarsuları
- C) Glikozun Zararları
- D) Üretime Katılan Robotlar
- E) Göçmen Sorunu

2. Edebî metin ve yazar arasındaki ilişkiyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Metnin başarısında yazarın dili etkin kullanmasının payı büyüktür.
- B) Yazarın bilgisi, birikimi, dünya görüşü metne yansır.
- C) Yazar, metni oluştururken kurmacaya başvurur.
- D) Yazar, metnine kendi duygu ve düşüncelerini katmaktan kaçınır.
- E) Yazar imgelerle, çağrışıma açık sözcüklerle metnini kurar.

3. Su yosunları, suyun altındaki yaşam için çok önemli bitkilerdir. Suyun asit oranını dengeleyip sabit tutmalarının ötesinde balıklar için de bir numaralı besin kaynağıdır. Su yosunlarının ölümü, deniz ve denizde yaşayan canlılar açısından tam bir felaket olur. Bu yosunlarla beslenen birçok canlı ölür. Denizin asit dengesi bozulur. Bozulan denge birçok canlının daha ölümüne yol açar.

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Bilgilendirme amacı taşımaktadır.
- B) İnsanların duygu, düşünce ve hayal dünyasını geliştirip zenginleştirmeye yöneliktir.
- C) Yazar, mecaz anlama gelebilecek sözcüklerin kullanımından kaçınmıştır.
- D) Belli bir birikim ve araştırma sonucu yazılabilecek bir yazıdan alınmıştır.
- E) Gereksiz söz tekrarı ve ses akışını bozan, söylenmesi güç sözcüklerden kaçınılmıştır.

4. Aşağıdakilerin hangisinde fonetik (işitsel) sanatlar bir arada verilmiştir?

- A) Tiyatro - Sinema
- B) Opera - Dans
- C) Heykel - Resim
- D) Müzik - Edebiyat
- E) Edebiyat - Tiyatro

5. Okay Tiryakioğlu, *Abdülhamid* ile Osmanlı Devleti'nin en çok merak edilen yıllarına kapı aralamış, Sultan II. Abdülhamid'in gizemli dünyasına aralanan bu kapıdan içeri girdiğiniz vakit kendinizi Sultan Abdülhamid'in çok tartışılan siyaseti içerisinde bulacaksınız. Uzun yıllar Kardeşlik Örgütü'nde eğitim almış üç anarşist gencin Paris'te başlayan maceraları, İstanbul'daki suikasta kadar uzanacaktır. Tam roman bitti derken kendinizi Sultan Abdülhamid'in karşısında bulacaksınız. Romanın bu aşamasından itibaren 93 Harbi, Filistin meselesi, Meşrutiyet'e geçiş, Meclis-i Mebusanın dağılışı ve 31 Mart Olayı ile ilgili aklınızdaki sorulara yazarın dilinden cevaplar bulacaksınız.

Bu parçada sözü edilen roman aşağıdaki bilimlerin hangisi ile daha çok etkileşim içindedir?

- A) Sosyoloji
- B) Felsefe
- C) Psikoloji
- D) Tarih
- E) Coğrafya

6. Türk edebiyatının dönemleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İslamiyet öncesi Türk edebiyatı 10. yüzyıla kadar sürmüştür.
- B) Göçebe ve bozkır kültürü İslamiyet etkisindeki Türk edebiyatı'nda çok etkilidir.
- C) İslamiyet etkisindeki Türk edebiyatı 19. yüzyılın ortalarına kadar varlığını sürdürmüştür.
- D) Şinasi'nin "Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi" adlı makalesi Batı etkisindeki Türk edebiyatı'nın ilk ürünü kabul edilir.
- E) İslamiyet etkisindeki Türk edebiyatı "halk edebiyatı" ve "klasik edebiyat" olmak üzere iki kola ayrılmıştır.

7. Aşağıdakilerden hangisi tarihte Türklerin kullandığı alfabelerden biri değildir?

- A) Göktürk alfabesi B) Uygur alfabesi
C) Arap alfabesi D) Kiril alfabesi
E) İbrani alfabesi

8. Türk edebiyatının devirleri düşünülüğünde aşağıdakilerden hangisi İslamiyet öncesi edebî türlerdendir?

- A) Mesnevi B) Koşma C) Semai
D) İlahi E) Sagu

9. Bir milletin mensubu olduğu din; sanatını, geleceğini, ahlak yapısını, yaşam tarzını, dilini, edebiyatını hatta kılık kıyafetini bile etkilemektedir. Bu nedenledir ki din değiştirmek, başka bir dini kabul etmek kolay değildir. Talas Savaşı'nda Araplarla tanışan Türkler 8. yüzyıldan itibaren yavaş yavaş dinlerini değiştirerek İslamiyet'i kabul etmişlerdir. En köklü değişimini yaşamış olan Türklerin tarihi bu nedenle İslamiyet öncesi ve sonrası biçiminde iki bölümde incelenmektedir.

Bu parçada sözü edilen konu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türklerin Talas Savaşı'ndaki rolü
B) Türklerin tarih sahnesine çıkışı
C) Tarihte Türk-Arap ilişkisi
D) Türklerin İslamiyet'i kabulü
E) Türklerin yaşayış biçimi

10. Aşağıdakilerden hangisi Batı etkisindeki Türk edebiyatının gelişim sürecinde edebiyat tarihçilerinin kabul ettiği sınıflandırma içerisinde yer almaz?

- A) Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı
B) Servetifünun Dönemi Türk Edebiyatı
C) Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı
D) Fecriati Dönemi Türk Edebiyatı
E) Millî Edebiyat Dönemi Türk Edebiyatı

11. Türk yazı dilinin ele geçen ilk örnekleri *Orhun Abideleri*'ndeki metinlerdir. Fakat bu metinler şüphesiz Türk yazı dilinin ilk örnekleri değildir. Çünkü *Orhun Abideleri*'ndeki dil yeni teşekkül etmiş değil, çok işlenmiş bir yazı dili olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan, Türk yazı dilinin başlangıcında ele geçen bu ilk metinlerden çok daha öncelere gitmek gerekir. Türk yazı dilinin sekizinci asırdan sonraki gelişmesi ile mukayese edilerek bir tahmin yürütülürse *Orhun Abideleri*'ndeki yazı dilinde hiç değilse birkaç asırlık bir gelişme mevcut olduğuna kolaylıkla ulaşılabilir.

Bu parçada yazarın asıl anlatmak istediği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) *Orhun Abideleri*'ndeki metinler Türk yazı dilinin ele geçen ilk örnekleridir.
B) *Orhun Abideleri*'nde kullanılan dil, henüz gelişim aşamasındadır.
C) Türk yazı dilinin geçmişteki belgeleri yeterince korunamamıştır.
D) *Orhun Abideleri*'ndeki metinler kelime yönünden zengindir.
E) Türk yazı dilinin başlangıcı bilinenin aksine çok daha eski olabilir.

1. Aşağıdaki edebî akımlardan hangileri özellikle şiir alanında etkili olmuştur?

- A) Realizm - Romantizm
- B) Parnasizm - Klasisizm
- C) Sembolizm - Parnasizm
- D) Klasisizm - Romantizm
- E) Natüralizm - Realizm

2. Açıkça söyleyelim. Zamanı geldi artık, çağımızda özgürlüğün ışık gibi -her yere girip de dünyada doğuştan en özgür şeye- düşünce olgularına girmemesi yadrigatıcı olur. Kuramları, yazın bilimi, dizgeleri yıkalım. Sanatın yüzünü örten bu köhne alçı kaplamaları sökelim! Ne kural ne de örnek vardır ya da yalnızca tüm sanata egemen doğanın genel yasalarından ve her oluşum için, her konuya özgü varoluş koşullarından kaynaklanan özel yasalardan başka kural yoktur. Tiyatro bir bakış açısıdır. Dünyada, tarihte, yaşamda, insanda var olanların tümü oraya yansımalıdır, yansıyabilir de ama sanatın sihirli değneğiyle.

Bu görüşte olan bir sanatçı aşağıdaki akımlardan hangisine karşı çıkmaktadır?

- A) Sürrealizm
- B) Romantizm
- C) Klasisizm
- D) Empresyonizm
- E) Dadaizm

3. Musiki, her şeyden önce musiki
Onun için tekli mısradan şaşma
Kıvrak olur, erir havada sanki
Ağır aksak söyleyişe yanaşma

Bu diziler aşağıdaki edebî akımlardan hangisinin etkisinde yazılmıştır?

- A) Realizm
- B) Sembolizm
- C) Klasisizm
- D) Romantizm
- E) Natüralizm

- 4. I. Açıklık
- II. Duruluk
- III. Akıcılık
- IV. Sürükleyicilik
- V. Tutarlılık

Yukarıda verilenlerden hangisi öğretici metinlerde aranan anlatım özelliklerinden biri değildir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

5. Muhsin Çelebi ile konuştuğça sadrazamın hayreti büyüyordu. Kalbi rahatladı. İşte küstah, türedi bir hükümdara haddini bildirmek için gönderilecek tam bir adam bulunmuştu. Gülüyor, ağır kavuğunu sallıyordu. Divan'ın nazik, korkak, hesapçı çelebileri canlarıyla mallarını çok severlerdi. Bunlardan biri elçi gönderilse devletin haysiyetinden ziyade alacağı ihsanı düşünerek hakkında reva görülen her hakareti kabul edecekti. Sadrazam, Muhsin Çelebi'yi yemeğe de alıkoymak istedi. Muvaffak olamadı, giderken onu ta sofaya kadar uğurladı.

Bu parça için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Olmuş ya da olabilecek bir olay, bir kurgu içinde verilmiştir.
- B) Bilgi verme, merak uyandırma amacıyla yazılmıştır.
- C) Açıklayıcı ve kanıtlayıcı anlatım biçimi tercih edilmiştir.
- D) Bir gerçeklik olduğu gibi aktarılmış, üslup kaygısı güdülmemiştir.
- E) Söz sanatlarına, kelimelerin mecaz ve soyut anlamlarına yer verilmemiştir.

6. I. Sanat metinleri gerçekliği kurgulayarak okuyucuya aktarabilir.
II. Sanat metinlerinde yazarın algı ve gözlemlerinde yorum söz konusudur.
III. Sanat metinlerinde verilmek istenen mesaj doğrudan bir anlatımla, olduğu gibi aktarılır.

Numaralanmış bilgilerden hangileri sanat metninin gerçeklikle ilişkisi bakımından doğrudur?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

7. Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Türkçesinin özelliklerini yansıtan bir eserdir?

- A) Muhakemetü'l Lügateyn
- B) Kodeks Komanikus
- C) Sekiz Yükmeç
- D) Nehcü'l Ferâdis
- E) Siham-ı Kaza

8. Aşağıdakilerden hangisi Türklerin İslamiyet'ten önce kullandığı alfabelerden biridir?

- A) Kiril alfabesi
- B) Latin alfabesi
- C) Köktürk alfabesi
- D) Arap alfabesi
- E) İbrani alfabesi

9. Dadaizm de tıpkı ---- ve ---- gibi yerleşik anlayışları yıkıcı bir akımdır. Dadaizm, dil ve estetik kurallarını tanımayan, anlatımda başıboş bir yol tutan, bile bile kapalılığa sapan edebiyat akımıdır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) sembolizm - realizm
- B) hümanizm - sürrealizm
- C) ekspresyonizm - natüralizm
- D) fütürizm - kübizm
- E) romantizm - parnasizm

10. İnsan, bütün bir dünyadır; her yerde vardır, her yerde hareket hâlinindedir, her şeyden sorumludur. Ne yaparsam yapayım, onu yapan benim. Şimdiki durumumuz, bütününüyle düşüncelerimizin sonucudur.

Bu parçada verilen anlayışı benimseyen edebî akım aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Egzistansiyalizm
- B) Empresyonizm
- C) Sürrealizm
- D) Postmodernizm
- E) Dadaizm

11. "Quasimodo tek gözlü, kambur ve total doğmuştu. Claude 'Klod Frolo' büyük bir zahmete katlanarak büyük bir sabırla ona konuşmayı öğretebilmişti. Fakat bu zavallı bulunmuş çocuğun uğursuz bir talihsizliği vardı. On dört yaşında Notre Dame çancısı olunca bir eksiği daha tamamlanmış, sakatlıklarına bir yenisi daha katılmış, çan sesleri kulağının zararını patlatmış, sağır olmuştu. Tabiatın ona dünyada alabildiğine açık bıraktığı tek kapı da birdenbire, ebedî olarak kapanmış ve kapanmasıyla Quasimodo'nun ruhuna girebilen biricik neşe ve nur pırıltısı da söndürülmüştür. Bu ruh, derin bir karanlığa düştü. Bedbaht kederi kasavetini de biçimsizliği kadar tam ve tedavisi imkânsız bir hâle girdi. İlave edelim ki sağırlığı onu âdeta dilsiz etti."

Ouasimodo'nun çizilen fiziki portresi, âdeta klasisizmin tarif ettiği kusursuz güzellik anlayışına nazire olarak özellikle çizilmiş gibidir. Quasimodo, klasisizmin tek romancısı Madam De La Fayette'nin tarif ettiği salonlardaki yakışıklı asillerin ve beyaz tenli kusursuz güzellerin aksine 'çirkin'dir.

Metin ve açıklaması düşünüldüğünde metnin etkilendiği ve açıklamada sözü edilen edebî akım aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Realizm
- B) Natüralizm
- C) Sembolizm
- D) Hümanizm
- E) Romantizm

1. Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet Öncesi Dönem Türk Edebiyatı'nın özelliklerinden biri değildir?

- A) Bilinmeyen devirlerden başlayan bu dönem, 11. yüzyılın ortalarına kadar sürmüştür.
- B) Yabancı kültür ve dillerin etkilerinden uzak kalmış bir dönemdir.
- C) Eserlerde Gök Tanrı, Şamanizm, Manihaizm ve Budizm gibi inançların etkisi vardır.
- D) Genellikle sözlü bir edebiyata sahip olan bu dönemde yazılı eser çok azdır.
- E) Türk edebiyatının ilk yazılı ürünleri MS 5. yüzyılda ortaya çıkmıştır.

2. Göktürk Devleti'nin yıkılışından sonra kurulan Uygurlar Dönemi'nden kalma eserlerdir. Daha çok Budizm ve Manihaizm inançlarının anlatıldığı metinlerdir. Bunlar Turfan bölgesindeki kazılar sonunda ortaya çıkarılmıştır. O devirde Uygurların kâğıda kitap basma tekniğine hâkim oldukları anlaşılmaktadır.

Aşağıdaki eserlerden hangisi bu parçada sözü edilen dönemde oluşturulmamıştır?

- A) *Sekiz Yükmek*
- B) *Altun Yaruk*
- C) *Kodeks Kumanikus*
- D) *Irk Bitig*
- E) *Kalyanamkara ve Papamkara*

3. "Bir roman gerçeği olduğu gibi ele alacak. Dış dünyanın tüm güzelliklerini verdiği gibi çirkinliklerini de vermelidir bir roman."

Bu görüşü savunan bir sanatçı, aşağıdaki edebiyat akımlarından hangisinin savunucusu durumundadır?

- A) Klasisizm
- B) Realizm
- C) Romantizm
- D) Sembolizm
- E) Empresyonizm

4. Genel anlamda metinler, anlatım yöntemi bakımından sözlü ve yazılı olmak üzere iki türe ayrılır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi diğerlerinden farklı bir anlatım türüyle oluşturulur?

- A) Deneme
- B) Makale
- C) Sempozyum
- D) Mektup
- E) Hikâye

5. Tarık Buğra, *Küçük Ağa* romanında, realist görüşün "belgeli roman metodu"nu uygulamak suretiyle dev bir eser meydana getirmiştir. Tarık Buğra, *Küçük Ağa* romanında yapmak istediklerinden ilk kez Peyami Safa'ya söz eder ve Peyami Safa'ya bir milletin ölüm geçidindeki dört yıl süren eşsiz macerasını anlatmak istediğini söyler. Peyami Safa ise "Bu bir epope olur." der. Bunun üzerine Tarık Buğra: "Ben bir destan yazmak niyetinde değilim, başta *Nutuk* olmak üzere o trajik destanı, o hem yürekler paralayıcı hem de alın ağartıcı devre kitaplarını tekrar tekrar okumuştum." şeklinde açıklama yapar. Tarık Buğra bu eserlerde *Küçük Ağa*'nın niçin ve nasıl Küçük Ağa olduğunu anlatacak kıvrımlar aradığını ve bunları bu kitaplarda bulunduğunu ifade eder. Tarık Buğra "Eğer elde ettiğim malzemeyi iyi kullanabildiysem *Küçük Ağa* gerçek bir romandır." der.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisinin Tarık Buğra'nın eserlerinde görülmesi beklenmez?

- A) Dış dünyaya ayna tutmak
- B) Anlatımda tarafsızlık ilkesine bağlı kalmak
- C) Kahramanlarını yalnızca seçkin kişilerden seçmek
- D) Kahramanlarının portrelerini ince ayrıntılarına kadar vermek
- E) Eserlerinde kişiliğini gizlemek

6. Bu akımın mensubu yazarlar eserlerinde kişiliklerini gizleyerek gördüklerini tarafsız olarak anlatma yöntemini benimsemiş; taraf tutmaktan, olaya duygularını katmaktan sürekli olarak kendilerini korumuşlardır.

Bu parçada sözü edilen edebî akım aşağıdakilerden hangisine bir tepki olarak ortaya çıkmıştır?

- A) Fütürizm
- B) Romantizm
- C) Realizm
- D) Sembolizm
- E) Ekspresyonizm

7. ---- mekânı tasvir etme konusunda realistlerden daha ileri durumdadır öyle ki zaman zaman, bir hayli uzayan mekân tasvirleri, okuyucuyu sıkacak, eserin aksiyon akışını zedeleyecek seviyeye kadar varır. Odaya giren işçi temsilcisinin müdüre ne söyleyeceğini merak eden okur, öncelikle işçi temsilcisinin girdiği odanın tüm detayları hakkında bir fotoğraf bütünlüğünde fikir sahibi olmak için uzun tasvirlerle sürüklenir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Sembolizm
- B) Dadaizm
- C) Fütürizm
- D) Natüralizm
- E) Egzistansiyalizm

8. Hatıralar ne istersiniz benden... Sonbahar
Durgun gökte ardıc kuşları uçuşmadalar
Güneşten ölgün ve soluk bir ışık vurmada
İçinde poyrazlar esen sararmış ormana

Sanatçı, manzaranın sert gerçeğini silik renkler altında gidermeye çalışmış, bunu da seçtiği “ölgün” ve “solgun” kelimeleri ile çağırıştırılmıştır. Sanatçının güneşten vuran ışık için “ölgün” ve “solgun” kelimelerini kullanarak kendi iç dünyasındaki izlenimlerle bu doğal manzarayı tıpkı bir ressam gibi tablolaştırmaya çalıştığı düşünülebilir.

Verilen şiir ve açıklaması düşünüldüğünde şairin etkilendiği edebî akım aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sürrealizm
- B) Empresyonizm
- C) Parnasizm
- D) Realizm
- E) Romantizm

9. Devirlerden, diyarlardan
Gelip göklerde buluşan
Ezanların vardı
Mescit mümin, minber mümin
Taşardı kubbelerden tekbir
Dolardı kubbelere “amin”
Ve mübarek geceler dualarımız
Geri gelmeyen dualardı
Geceler ki pırlıl pırlıl kandillerin yanardı

Bu dizelerin oluşturulmasında aşağıdakilerden hangisinin daha çok etkili olduğu söylenebilir?

- A) Tarihî süreçte yapılan göçlerin
- B) Alfabe değişiminin
- C) Dinî anlayışın
- D) Bilimsel gelişmelerin
- E) Kültürler arası etkileşimlerin

10. Bu akımın önde gelen temsilcisi ----, realistlerin yetindikleri gözlemlerle yetinmeyip bilimin metodu olan deneyden de yararlanmak gerektiğini öne sürmüştür.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Emile Zola
- B) Henri Bergson
- C) Franz Kafka
- D) Charles Baudelaire
- E) Victor Hugo